

# Boekenoverzicht

**De evangelische parel.** Inleiding en vertaling door Dirk Boone en Jos Alaerts s.j. Uitgeverij: Averbode, 2020. Geb. 512 blz. € 34,50 ISBN 9782808115193. Uit de eerste helft van de 16e eeuw, dus de tijd van Luther, dateert het omvangrijke, anonieme, mystieke geschrift *De Evangelische Parel*. Volgens sommigen is het afkomstig uit het toenmalige St. Agnietenklooster in Arnhem, van een anonieme vrouwelijke auteur. Het werk is de laatste eeuw niet heel bekend geweest, maar tot in de achttiende eeuw werd het veel gelezen en gewaardeerd door mannen en vrouwen, protestanten en katholieken. Er bestaan een viertal versies van die onderling verschillen in lengte, volgorde en inhoud. Dit boek is de vertaling van 'De Groote Evangelische Peerle' dat in 1537/38 in Antwerpen verscheen; het is het meest uitgebreide van de vier. Het bestaat uit drie delen die samen 170 hoofdstukjes bevatten, 'een bonte verzameling van allerlei soorten gebeden, 'verzuchtingen', meditaties, leerstellige stukken, liturgische oefeningen, die de vroomheid van de gelovige moeten bevorderen' aldus de vertalers. Het heeft dus geen logische opbouw, maar het is een compendium van teksten, zowel beschouwend als praktisch, die de lezer wil dienen bij zijn of haar gebed, overweging, meditatie en geestelijke lezing. Het werk sluit aan bij de beweging van de moderne devotie die sterk gericht was op de geloofsverdieping van de niet-geschoolde leken. Het is opvallend dat we talrijke sporen vinden van middeleeuwse mystici van de eraan voorafgaande eeuwen, zowel de Rijnlandse mystieken Eckhart, Tauler en Suso, als ook de Vlaamse mystieken, met name Jan van Ruusbroec. Van deze laatste treffen we diverse citaten aan en ook de terminologie van de vereniging tussen God en mens is vaak ontleend aan zijn werken: overwezenlijk, ontzinken, invloeien, afgrondelijk, overvormen, om maar enkele voorbeelden te noemen. Dit betekent niet dat *De Parel* alleen maar een bloemlezing is. De schrijfster put uit vele bronnen en presenteert daarmee de rijkdom van de Middeleeuwse mystiek, maar ze legt daarin toch duidelijk eigen accenten. Het thema waar ze voortdurend op terug komt en dat een rode draad in het boek vormt is de inwoning van God in de mens. God woont in het diepst van de ziel; de mens moet in zichzelf keren om God te leren kennen en de eenheid met hem te ervaren. God werkt van binnen naar buiten. *De Parel* legt, net als Eckhart en Ruusbroec, de nadruk op het loslaten van beelden en voorstellingen, om leeg te worden en zo op te gaan in God. Toch spelen voorstellingen, met name van het lijden van Jezus, maar ook de liturgie, de sacramenten, de geboden, de deugden etc. een grote rol in het boek. Het legt voortdurend verbanden tussen de alledaagse praktijk van kerk en geloofsbeleving met de diepe mystieke grond van Gods aanwezigheid. De vertalers, Dirk Boone (docent spiritualiteit in drie Vlaamse bisdommen) en Jos Alaerts sj (oud-medewerker van het Ruusbroecgenootschap) hebben een zeer leesbare, toegankelijke vertaling gemaakt waarin toch de middelnederlandse termen herkenbaar blijven. De inleiding is uitvoerig en informatief; alleen een literatuur-opgave en vermelding van eerdere edities wordt gemist. JtV

**Søren Kierkegaard (Johannes Climacus), Afsluitend onwetenschappelijk naschrift.** Vert. Jan Marquart Scholtz (†), Paul Cruysberghs en Karl Verstrynge. Eindhoven: Damon 2021. 848 blz. geb. € 59,90. ISBN 9789463 403016. Dit is het 15e en voorlaatste deel van de Nederlandse editie van Kierkegaards Werken. Dit lijvige werk (voor het eerst in het Nederlands vertaald!) publiceerde SK in 1846 als een postscriptum bij zijn twee jaar eerder verschenen Wijsgerige kruimels. Met beide sluit hij zijn wijsgerig oeuvre af. Hij zet uiteen dat een mens de waarheid voor zijn leven niet d.m.v. rationeel denken in zichzelf kan vaststellen. Daarvoor is zijn ratio te eng dominant. Hij moet een sprong wagen waardoor veel andere waarden dan logica, als verbeelding, gevoel, liefde, kortom heel zijn bestaan, gaan meespelen. Zo betreft SK het begrip existentie als subjectieve sleutel in zijn werk. De redeloze kern van het christelijk geloof maakt zijn filosofie 'onwetenschappelijk'. FB

**Niek Tramper, Onrustig is ons hart. Leven in een veeleisende wereld.** Heerenveen: Groen 2021. 175 blz. € 15,99. ISBN 9789088972768. Het zoveelste pleidooi voor een stressbestendig en meer ontspannen wijze van leven? Ik heb té veel lectuur van dit genre onder ogen gehad om niet al bij voorbaat geneigd te zijn deze nieuwe publicatie vermoeid opzij te leggen. Maar even snuffelen was genoeg om verrast en geboeid te worden. En deze indruk blijft ieder hoofdstuk groeien. Geschreven voor de jeugd is het laagdrempelig, rijk aan pakkende voorbeelden waarin je jezelf herkent. Aanvankelijk lijkt de boodschap louter seculier van aard, maar op een 1/3 van het boek bekent de auteur een christelijke signatuur. Het groeit uit tot een grondige begeleiding voor jongeren die uit de chaos van een verward leven stevig op vastere grond moeten worden geholpen, ja tot een complete doopcatechese. In zijn beknoptheid biedt het terloops ook trekken van een cultuurgeschiedenis. Voor alle leeftijden, aanbevolen. FB

**Tomáš Halík, Theater voor engelen. Het leven als religieus experiment.** Utrecht: KokBoekencentrum 2021. 204 blz. € 22,50. ISBN 97890 43536431. De Tsjechische theoloog TH is een theoloog die ons steeds weer terugvoert naar de kern van ons geloven. Het christelijk geloof is niet een rationeel instemmen met een pakket bovennatuurlijke stellingen maar een dynamisch beleven van een relatie met God en je evenmens. Het is niet wat een gelovige 'bezit', het geloof is alleen levend in de praktijk van het leven: goed zijn voor je naaste, gewetensvol in je werk, in gebed God zoeken, samen bidden en de sacramenten vieren. TH's theologie over het geloven richt zich niet op de eerste plaats op de geloofspraktijk binnen de christelijke godsdienst, maar hij neemt ons vooral mee naar het milieu van de moderne mens waar een atheïsme van de massa gewoon is geworden. TH schrijft prachtige bladzijden over het atheïsme van de Verlichting en, vooral, dat van Nietzsche in relatie tot het gedemocratiseerde atheïsme van de huidige massa. Dit boek heeft niet alleen overtuigde christenen wat te bieden, maar zal zeker ook zoekende 'outsiders' aanspreken. FB

**Thomas Kempis, Leven van Geert Grote.** Vert. en inl. door Frank de Roo. Utrecht: KokBoekencentrum 2021. Geb. 182 blz. € 17,99. ISBN

9789043537131. De wereldberoemde auteur Thomas a Kempis (1380-1471) heeft behalve zijn *De imitatione Christi* (Over de navolging van Christus) nog heel veel andere werken geschreven. De uitgever lijkt voornemens te zijn een hele bibliotheek van zijn werken in vertaling te gaan uitbrengen. In 2018 verscheen *Dialogo met novicen* (de aanduiding deel I dient boven en niet onder de titel te staan). Thomas was verbonden aan de door Geert Grote gestichte religieuze beweging van de Moderne Devotie. Voor de nieuwelingen van de beweging schreef hij genoemde dialoog. Als deel II verschijnt nu de biografie van Geert Grote (1340-1384). Dit levensverhaal over de grondlegger van de vernieuwingsbeweging in de toenmalige kerk, ten tijde van de epidemie van de zwarte dood, is niet alleen historisch, maar ook in literair en spiritueel opzicht van groot belang. Interessant is dat de biografie ook verslag doet van GG's ontmoeting met zijn tijdgenoot Jan van Ruusbroec in het Brusselse Groenendaal. FdR spelt de naam van zijn auteur (zonder het voorzetsel a) conform de handschriften. FB

**Bernardus van Clairvaux, Bruiloft I. Preken op het Hooglied 1-23.**

Vert. Wim Verbaal & Nico Visser (†). Inl. en aant. Wim Verbaal. Eindhoven: Damon 2021. 388 blz. geb. € 29,90. ISBN 9789463403085. De 86 preken over het Hooglied van BvC (1090-1153) vormen wel het topstuk van zijn literaire oeuvre en zijn van groot belang voor de ontwikkeling van de christelijke mystiek. Deze eerste 23 preken behandelen de eerste drie verzen van het Hooglied als een aaneengesloten verhaal. De uitgave verschijnt in de reeks *M(iddeleeuwse) M(onastieke) T(eksten)* o.r.v. Guerric Aerden, Friede Cloet, Guerric Kochx en Krijn Pantsters (eindred.). FB

**Timothy Radcliffe, Leven in volheid.** Middelburg: Skandalon 2021.

390 blz. € 29,95. ISBN 9789493220102. TR werd eind vorige eeuw bekend als algemeen overste van de dominicaner orde. Hij ontpopte zich als een ruimdenkend internationaal spiritueel schrijver. In dit nieuwe boek etaleert de optimistische en geestige auteur het katholieke geloof ontspannen, bevrijdend, kortom als wat het is: een blijde boodschap. Hij laat de kritische mens van vandaag inzien dat het geloof geen morele code is, bedoeld om ons in het gareel te houden, maar een opwindende manier van leven. Het werk is wel wat overladen met citaten en verwijzingen naar internationale literatuur en films, waardoor het lezen wordt bemoeilijkt. FB

**Paul van Tongeren, Doodgewone vrienden. Nadenken over vriendschap.** Amsterdam: Boom 2021. 192 blz. € 20,-. ISBN 9789024438198.

Vriendschap is in de klassieke filosofie een traditioneel thema, waarbij PvT constateert dat ze in de geschiedenis stevast zozeer werd geïdealiseerd dat geen concreet levend mens meer voor die titel in aanmerking komt. Alsof echte vrienden altijd dode vrienden zouden zijn! Montaigne vooral dreef die idealisering ten top. In zijn historisch overzicht wijdt de denker des vaderlands een hoofdstuk aan Augustinus. Hij attendeert in het denken van de kerkvader op een wezenlijk element in de vriendschap, dat bij andere denkers gemist wordt: vriendschap heeft zijn bron niet in het menselijk individu, maar is voorgege-

ven in de werkelijkheid die transcendent is, door A. de H. Geest genoemd. Vriendschap kun je strikt genomen niet sluiten maar krijg je. Echte vriendschapsliefde noemt A. liefde 'in God'. Ze is een gave Gods, als genade geschonken nog voordat je de ander kunt liefhebben. Ideale vriendschap is belangeloos, kent geen egoïsme en is aan behoeftebevrediging ontstegen. Zo krijgt vriendschap een christelijk gezicht. PvT hield op het Augustijns Instituut een lezing waarin hij de kern van dit boek samenvatte. De tekst verdient een afzonderlijke herdruk. FB

**Bernard Silvestris, De kosmos geschreven. Een twaalfde-eeuws scheppingsverhaal.** Vert. P. Gerbrandy. Eindhoven: Damon 2021. 160 blz. geb. € 24,90. ISBN 9789463403108. In Tours aan de Loire schreef tijdens de eerste helft van de 12de eeuw de dichter BS een niet-bijbels scheppingsverhaal: *Cosmographia*. Hij schreef in het toen al niet meer gesproken latijn en inspireerde zich op Plato en Boethius en de eigentijdse natuurwetenschappen. De goddelijke Natuur roept haar moeder Geest op om uit de weerbarstige Stof een fraaie wereldorde te scheppen. FB

**Louis Sicking, De bijl van Sint-Olav. Op zoek naar Noorse kerk-schatten in de Nederlanden.** Zutphen: Walburgpers 2021. 272 blz. € 24,99. ISBN 9789462496545. Te midden van strijd om macht en religie vluchtte in 1537 de laatste katholieke aartsbisschop van Noorwegen Olav Engelbrektsson, naar de Nederlanden van Karel V. Op zijn vlucht nam de kerkvorst een groot deel van de schat van de Nidaros-kathedraal en andere kostbaarheden in Trondheim mee, waaronder de bijl van Sint-Olav. Dit boek volgt het spoor van de aartsbisschop, zijn gevolg en de kerkschatten. Een deel hiervan belandde in Deventer; een ander deel (de schrijn van St-Olav) bleef achter in Noorwegen. Een jarenlange zoektocht in archieven levert een verrassend verhaal over de ballingschap, diplomatie en het Noorse erfgoed in de Habsburgse Nederlanden aan het begin van de Reformatie. FB

**Arnold Huijgen, Maria. Icoon van genade.** Utrecht: KokBoekencentrum 2021. 382 blz. € 27,99. ISBN 9789043534895. Dit boek gaat terug naar de bijbel om Maria opnieuw in beeld te krijgen als Joods meisje, moeder van de Verlosser en moeder van de gelovigen. Alle theologie mag dan onvast en voorlopig zijn, ze wijst op het houvast in Gods genade waarmee Hij naar haar omzag. FB

**Mieke Breij, De kerk is wat ze viert.** Utrecht: KokBoekencentrum 2021. 398 blz. geïll. geb. € 27,50. ISBN 9789043537308. Dit jubileumboek van de Liturgische Kring laat zien welke opzienbarende transformatie zich in de protestantse eredienst tijdens de afgelopen 100 jaar heeft voltrokken. De kring toont hiermee haar succesvolle inzet voor vernieuwing. Grondig naslagwerk met waardevolle registers. FB

**Niet aangevraagde boeken worden alleen voor zover mogelijk besproken.**